

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ, КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА

КАФЕДРА СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ

2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА ХХ-ХХІ СТ.

для студентів

спеціальності: 035 Філологія

освітнього рівня: другого (магістерського)

освітньо-професійної програми:

Мова і література (іспанська)

Мова і література (італійська)

Мова і література (французька)

Мова і література (китайська)

Мова і література (японська)

спеціалізації:

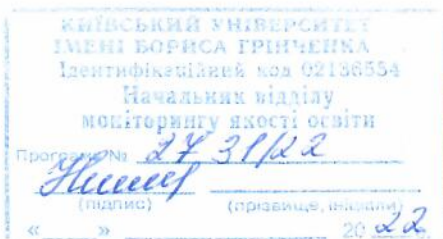
035.051 Романські мови і літератури (переклад включно), перша – іспанська

035.052 Романські мови і літератури (переклад включно), перша – італійська

035.055 Романські мови і літератури (переклад включно), перша – французька

035.065 Східні мови і літератури (переклад включно) – перша китайська

035.069 Східні мови і літератури (переклад включно) – перша японська

Київ – 2022

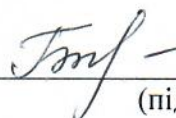
Розробник: *Юрій Ковбасенко*, професор кафедри світової літератури, кандидат філологічних наук, професор.

Викладач: *Юрій Ковбасенко*, професор кафедри світової літератури, кандидат філологічних наук, професор.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри світової літератури

Протокол від 02 вересня 2022 року № 1

Завідувач кафедри

 (Галина Бітківська)
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 01 вересня 2022 р.

Гарант
освітньої програми: Мова і література (китайська) (Іван Семеніст)

освітньої програми: Мова і література (японська) (Андрій Букрієнко)

Робочу програму перевірено

02 вересня 2022 р.

Заступник декана

 (Світлана Горобець)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ «__» 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ «__» 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ «__» 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ «__» 20__ р., протокол №__

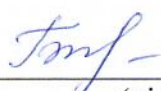
Розробник: *Юрій Ковбасенко*, професор кафедри світової літератури, кандидат філологічних наук, професор.

Викладач: *Юрій Ковбасенко*, професор кафедри світової літератури, кандидат філологічних наук, професор.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри світової літератури

Протокол від 02 вересня 2022 року № 1

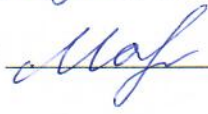
Завідувач кафедри

_____ (Галина Бітківська)
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 01 вересня 2022 р.
Гарант

освітньої програми: Мова і література (іспанська) (Русудан Махачашвілі)

освітньої програми: Мова і література (італійська) (Сальваторе Дель Гаудіо)

освітньої програми: Мова і література (французька) (Тетяна Маціяшко)

Робочу програму перевірено
02 вересня 2022 р.

Заступник декана (Світлана Горобець)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ «__»____ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ «__»____ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ «__»____ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ «__»____ 20__ р., протокол №__

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
	денна
Зарубіжна література ХХ-ХХІ ст.	
Вид дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів/годин	4/120
Курс	1
Семестр	9
Кількість змістових модулів з розподілом	3
Обсяг кредитів	4
Обсяг годин, у тому числі:	120
Аудиторні	36
Модульний контроль	6
Семестровий контроль	30
Самостійна робота	48
Форма семестрового контролю	екзамен

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни є розкриття закономірностей світового літературного процесу ХХ –ХХІ століть, з'ясування своєрідності розвитку літературного процесу різних національних літератур, поглиблення знань з теорії літератури та вміння аналізувати та інтерпретувати художні твори в контексті сучасних літературознавчих наукових тенденцій.

Завдання вивчення навчальної дисципліни:

- формування уявлення про соціокультурні, історичні, мистецькі чинники розвитку країн, література яких вивчається у зазначений період;
- аналіз та інтерпретація художніх текстів зазначеного періоду;
- дослідження стилістичних особливостей поезики митця, встановлення традицій і новаторства в стилі художнього твору та ідіостилі письменника через з'ясування стильових явищ, стильових тенденцій та стильових домінант;
- сприйняття художнього тексту як складної системи в контексті різноманітних видів дослідження художнього тексту загалом.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

Вивчення навчальної дисципліни «Зарубіжна література ХХ-ХХІ ст.» передбачає формування у студентів

освітньо-професійної програми:

Мова і література (іспанська)

Мова і література (італійська)

Мова і література (французька)

таких компетенцій:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 2 Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 3 Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 4 Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 7 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 9 Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 11 Здатність проведення досліджень на належному рівні.

ЗК 12 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК)

ФК 1 Здатність вільно орієнтуватися в різних та лінгвістичних напрямках і школах.

ФК 2 Здатність осмислювати літературу як полісистему, розуміти еволюційний шлях розвитку вітчизняного і світового літературознавства.

ФК 3 Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки.

ФК 6 Здатність застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для вирішення професійних завдань.

ФК 7 Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.

Програмні результати навчання для студентів освітньо-професійної програми:

Мова і література (іспанська)

Мова і література (італійська)

Мова і література (французька)

ПРН 3 Застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості дослідження в галузі французької філології.

ПРН 4 Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.

ПРН 8 Оцінювати історичні надбання та новітні досягнення літературознавства.

ПРН 11 Здійснювати науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних.

ПРН 12 Дотримуватися правил академічної доброчесності.

ПРН 13 Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань, власну точку зору на них та її обґрунтування як фахівцям, так і широкому загалу, зокрема особам, які навчаються.

ПРН 16 Використовувати спеціалізовані концептуальні знання з обраної філологічної галузі для розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.

ПРН 17 Планувати, організовувати, здійснювати і презентувати дослідження та/або інноваційні розробки в галузі філології.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Тематичний план навчальної дисципліни для денної форми навчання

№ з/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторних	Лекції	Семінарські заняття	Семестровий контроль	Самостійна робота	Модульний контроль
Змістовий модуль I. Знакові явища зарубіжної літератури кінця XX століття								
1	Світова література другої половини-кінця XX століття: знакові постаті, твори, тенденції	12		4			8	
2	Постмодернізм і романістика Умберто Еко	10		2	2		6	
3	Прозописьмо Милорада Павича як гіпертекст	8			2		6	
4	«Смерть автора», або Постмодерна реінтерпретація світової класики у літературі Західної Європи	8		2	4			2
Змістовий модуль II. Провідні тенденції розвитку зарубіжної літератури межі XX–XXI століть								
5	Постмодернізм як культурний і літературний феномен	12		4			8	
6	«Смерть автора», або Постмодерна реінтерпретація світової класики у літературі США	10		2	2		6	
7	Параболічність як атрибут світової літератури XX–XXI століть	10			4		4	2
Змістовий модуль III. Провідні тенденції розвитку зарубіжної літератури початку XXI століття								
9	Світова література початку XXI століття: знакові постаті, твори, тенденції	10		2	2		6	
10	«Інтернет чи Гуттенберг?» - сучасне письменство у пошуках мейнстримів	40		2	2	30	4	2
Разом за навчальним планом		120	36	18	18	30	48	6

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ЗНАКОВІ ЯВИЩА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ КІНЦЯ ХХ СТОЛІТТЯ

Лекції 1, 2. Світова література кінця другої половини-кінця ХХ століття: знакові постаті, твори, тенденції (4 год.)

Світова література другої половини – кінця ХХ століття: знакові постаті, твори, тенденції. Загальна характеристика світової літератури другої половини – кінця ХХ століття: традиції і новаторство. Гостра потреба в нових орієнтирах у світі глобальної непевності, недовіри й сумніву в усіх без винятку цінностях.

Література розрахунку з минулим. Інтертекстуальність та символіка творів Генріха Белля. Екзистенціалізм. Інакомовлення в творчості Альбера Камю. Абсурдизм. Специфіка «театру абсурду» (Ежен Йонеско. Семюель Беккет).

Знакові явища японської літератури. Ясунарі Кавабата.

«Магічний реалізм» і світовий літературний процес (Гарсія Маркес, Хуліо Кортасар та ін.).

Шлях від модернізму й авангардизму до постмодернізму. Перехід від відкритого ідеологічного протистояння до посттоталітарного, «вільного» суспільства: плюси і виклики для художньої літератури.

Лекція 3. Постмодернізм і романістика Умберто Еко (2 год.)

Постмодернізм як мистецьке явище кінця ХХ – початку ХХІ століть: сукупність тенденцій у літературі, філософії та мистецтві кінця ХХ століття. Поняття і концептуальні схеми постмодернізму.

Інтертекстуальність як одна з конститутивних ознак постмодернізму. Риси постмодерністської естетики: відтворення фрагментарності світу та множинності істин, критика раціональних концепцій буття та концепції логічності історичного процесу, руйнація традиційного сюжету, пародійна «гра» з героєм, читачем, чужими текстами, стилізація, компілятивність, ремінісценції, алузії тощо. Нонселекція та гіперрецептивність як конститутивні ознаки постмодернізму.

Феномен симулякру. Поняття різомі. Шизоаналіз. Ж. Бодріяр «Символічний обмін і смерть», Ж. Дельоз «Платон і симулякр». Система опозицій (Іхаб Хасана). Іронічність як риса постмодернізму. Своєрідність постмодерністської гри.

Найвідоміші представники літератури пре- та власне постмодернізму: Х.Л. Борхес (Аргентина), У. Еко (Італія), М. Павич (Сербія), П. Зюскінд (Німеччина), К. Рансмайр (Австрія), Дж. Фаулз (Велика Британія), М. Кундера (Чехія), Р. Бах (США), П. Коельо (Бразилія) та ін.

Лекція 4. «Смерть автора», або Постмодерна реінтерпретація світової класики у літературі Західної Європи (2 год.)

Ролан Барт. «Смерть Автора». («Скриптор іде на зміну Авторів... Народження читача доводиться оплачувати смертю Автора»). Стаття Мішеля Фуко «Що таке автор?». Михайло Бахтін. «Автор і герой в естетичній діяльності». Вальтер Беньямін. «Автор як виробник». Гарольд Блум. «Страх впливу». Умберто Еко. «Поміж автором і текстом». Феномен «смерті Автора» як знакове явище в літературному процесі Західної Європи кінця ХХ – початку ХХІ століть.

Різновиди інтертекстуальних зв'язків у постмодерністському художньому тексті. Палімсест як узагальнений образ інтертекстуальності. Інтелектуальна гра з читачем. Пастіш, центон та іронія в літературі кінця ХХ – початку ХХІ століть.

Семінарське заняття 1. Постмодернізм і романістика Умберто Еко

Семінарське заняття 2. Прозописьмо Милорада Павича як гіпертекст

Семінарське заняття 3. «Смерть автора», або Постмодерна реінтерпретація світової класики у літературі Західної Європи

Семінарське заняття 4. Поетика постмодернізму в романі Патріка Зюскінда «Запахи, або Історія одного вбивці»¹.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ПРОВІДНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ МЕЖІ ХХ–ХХІ СТОЛІТЬ

Лекції 5, 6. Постмодернізм як культурний і літературний феномен (4 год.)

Постмодернізм як типовий прояв еkleктичного духу часу. Спрямовання на всеохопність гуманітарного знання. Проблема «розмивання» жанрів, їхня дифузія як один із шляхів розвитку новаторства у художній літературі. Взаємовплив елітарної та масової культури. Найвідоміші митці і тексти.

Витоки постмодернізму. «Структуралістське минуле» постмодернізму й одночасно «послідовна критика» структуралізму. Структуралістська парадигма тексту: семіотична основа, розширення семантики поняття, знакова природа тексту. Постструктуралізм як колиска теорії постмодернізму. Філософські засади в працях Ж. Дерріди, Ж. Батя, Ж.-Ф. Ліотара, М. Фуко та ін.

Характерні ознаки літератури постмодернізму («гра» з текстом і читачем, інтертекстуальність, іронічність, колажування, «віртуальний історизм», та ін.) та їхнє втілення в конкретних творах. Реалізація можливостей гіпертексту як атрибут літератури постмодернізму («Гіпертекстові наративи не є породженням комп'ютера. Не є вони й породженням ХХ ст. Просто в ХХ ст. реальність і людська свідомість трансформувалися таким чином, що найадекватнішим чином вони описувалися саме за допомогою гіпертексту» /М.Візель/).

Метафора лабіринту (різми) як глобальний символ естетики постмодернізму. Образ лабіринту як символ естетики та модель світобудови у літературі постмодернізму (на матеріалі конкретних творів).

Кореляція творчих пошуків письменників кінця ХХ століття з загальними тенденціями розвитку літературознавства й культурології

Ідея деконструкції. Теорія герменевтики як дослідження поетики митця: відображення індивідуальної системи засобів виразності, неповторні стильові особливості, що дозволяє впізнавати текст автора, ідентифікуючи його і виділяючи серед інших.

Сприйняття тексту як знакового комплексу (за логікою постструктуралістів). Провокаційний характер пошуків «істини тексту». Врахування і виявів авторської суб'єктивності й особливостей сприйняття тексту читачем.

¹ З метою інтенсифікації та компетентнізації освітнього процесу, в межах відведеного часу семінарська форма навчання може замінятися колоквіальною (самостійна селекція, аналіз і/або інтерпретація літературних творів студентами).

Ключові поняття: алюзія, гіперрецептивність, гіпертекст, «нелінійне письмо», інтертекстуальність, компіляція, ремінісценція, іронічність, нонселекція, палімпсест, пародійність, пастиш, постмодернізм (як літературно-мистецьке явище кінця XX – початку XXI ст.), різом, симулякр.

Лекція 7. «Смерть автора», або Постмодерна реінтерпретація світової класики у літературі США (2 год.)

Виникнення «великого галасу» (позитивного і негативного) навколо сучасних творів (напр., «Код да Вінчі» Д. Брауна). Особливості «модного» роману. Художня та релігійна символіка. Звернення до історичного матеріалу як засіб осягнення проблем сучасності. Синтез жанрів, концепція світу і концепція особистості в прозових творах початку XXI ст.

Дешифруюча функція нових творів: відверте кепкування над сприйняттям духовних і художніх традицій, пародійний характер твору. Свідоме зниження «високої» проблематики та зведення її до форми популярного «бестселера».

Поява творів глибоко психологічних і змістовно насичених. Виникнення нового інтелектуального стилю в творах письменників початку XXI ст. Творчість видатних науковців як спроба написати «справжню» книжку та бути вислуханим і почутим.

Семінарське заняття 5. «Смерть автора», або Постмодерна реінтерпретація світової класики у літературі США.

Семінарське заняття 6. Параболічність як атрибут світової літератури XX-XXI століть.

Семінарське заняття 7. Постмодерний код у творі Деніела Кіза «Квіти для Елджернона».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. ПРОВІДНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ

Лекція 8. Світова література початку XXI століття: знакові постаті, твори, тенденції (2 год.)

Провокаційний характер пошуків «істини тексту» - врахування проявів авторської суб'єктивності й особливостей сприйняття тексту читачем.

Пошуки авторської концепції та розшифрування постмодерних кодів у творах сучасних (культових) письменників. Опрацювання (читання, аналіз, створення власних адекватних інтерпретацій) художніх текстів Джоан Роулінг, Стівена Кінга, Ніла Геймана, Маргарет Етвуд, Карлоса Руїса Сафона та інших.

Класика та кіч у контексті проблеми канону і каноноборства в світовій літературі.

Лекція 9. «Інтернет чи Гуттенберг?» - сучасне письменство в пошуках мейнстримів (2 год.)

Створення нових художніх форм, актуальність проблематики, зменшення постмодерних тенденцій в інтелектуальних творах початку століття.

«Від Інтернету до Гуттенберга»: боротьба новітньої художньої літератури за читача. Стосунки класичної літератури та масової культури (екранізації, комп'ютерні технології, «сандвіч-культура», «фанфікшн» та ін.): сучасний стан і прогнози.

Роль і значення образу-символу Інтернету як всесвітньої Мережі як явища сучасного мобільного світу. Інтернет як величезне досягнення цивілізації і водночас руйнування будь-якої об'єктивності, як світ хаосу. Інтернет як «новий» (усесвітній) лабіринт та ілюзія керування світом. Інтерпретація реального процесу комунікації у віртуальному світі. Опозиція «реальний-віртуальний» щодо ситуацій та образів літературних творів. Створення ефекту умовності ситуації, імітації життя.

Ключові поняття: «каноноборство» (в художній літературі), «модний» роман, елітарна культура, канон літературний, класична література, культовий письменник; парабола (в художній літературі).

Семінарське заняття 8. Роман Еріка-Емануеля Шмітта «Оскар і рожева пані» як твір літератури постмодернізму.

Семінарське заняття 9. «Мейнстрими» літератури початку XXI століть.

Література:

1. Астаф'єв О. Міжтекстове поле постмодернізму: теорія й історія. Філолог. семінари: Типи худож. творчості в епоху постмодернізму: реальність чи віртуальність? К., 2012. Вип. 5. С. 74–80.
2. Ігнатенко М. Постмодерний Homo ludens. Слово і час. 2012. № 6. С.16 – 21.
3. Кузьменко В. І., Гарачковська О. О. Історія зарубіжної літератури ХХ ст.: навч. посіб. К.: ВЦ «Академія», 2020. 496 с.
4. Коваль М. Постмодерністська гра в літературу, відмова від традиції чи її нова інтерпретація (на матеріалі сучасної літератури та критики США). Молода нація: Альманах. К.: Смолоскип, 1999. Вип. 13. С.183 – 192.
5. Ковбасенко Ю. І. Архіпелаг «Павич», острів «Дамаскин». Тема. На допомогу вчителю зарубіжної літератури. 2002. № 4. С. 80 – 126.
6. Ковбасенко Ю. І. Література постмодерну: по той бік різних боків. Заруб. л-ра в шк. Укр. 2002. № 5. С. 2 – 12.
7. Козюра О. В. Феномен постмодернізму: спроба визначення естетичної функції. Заруб. л-ра в шк. Укр. 2005. № 6. С.18 – 20.
8. Пахаренко Н. Світоглядно-естетичні грані постмодернізму. Укр. мова та літ. 2005. № 15. С.9 – 13.
9. Семків Р. Іронічна структура: типи іронії в художній літературі. К.: Вид. Дім «КМ Академія», 2004. 135 с.
10. Сокол Л. Гіпертекст і постмодерністський роман. Слово і час. 2002. № 11. С.76 – 80.

6. КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

6.1. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

№ п/п	Вид діяльності	Кількість балів за одиницю	Кількість одиниць до розрахунку	Всього
1.	Відвідування лекцій	1	9	9
2.	Відвідування семінарів/колоквіумів	1	9	9
3.	Робота на семінарі/колоквіумі	10	9	90
4.	Модульна контрольна робота	25	3	75
5.	Самостійна робота	5	10	50
Максимальна кількість балів – 233				
Розрахунок коефіцієнту – $233:60=3,88$				

6.2. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА КРИТЕРІЇ ЇЇ ОЦІНЮВАННЯ

МОДУЛЬ 1

Світова література на межі ХХ–ХХІ століть: традиції і новації. Філософське та літературознавче підґрунтя літератури кінця ХХ ст. (постструктуралізм, деконструкція, герменевтика)

Науковий і інтерпретаційний розвиток літературознавства кінця ХХ століття. Концепція про стиль кожного окремого художнього твору В. Виноградова; ставлення до твору як до суми прийомів, які проявляються на рівні форми і змісту одночасно (у працях представників організації ОПОЯЗ: Ю. Тинянов, В. Шкловський та інші); теорія про діалогічність мислення і мовлення М. Бахтіна; літературознавча теорія художнього стилю О. Лосева; концепція щодо своєрідності й культурологічної цілісності національних стилів як літературного контексту епохи і культури (Л. Кормич, В. Багацький, Н. Науменко); теорія структуралістського аналізу художнього тексту.

Філософська теорія герменевтики як мистецтво інтерпретації, мистецтво тлумачення тексту. «Віртуальне» спілкування між автором і тлумачем, діалогічність як принцип гуманітарного знання (Ф. Шлейєрмахер). Положення герменевтичного структуралізму: художній твір як «текст», сприйняття мистецтва як символічної діяльності (від тлумачення текстів до тлумачення людського буття).

МОДУЛЬ 2

Постмодернізм як культурний та естетичний феномен, як інтернаціональний «менталітет»

Можливі тлумачення постмодернізму як явища кінця ХХ – початку ХХІ століття. Тенденції і новації у мистецтві постмодернізму: історичний, культурологічний, соціальний, психологічний тощо аспекти.

Онтологічний, гносеологічний, естетичний рівні прояву постмодернізму в кінці ХХ–початку ХХІ ст.

Пошук нових засобів зображення в літературі постмодернізму: формування читацької зацікавленості твором тощо. «Боротьба за читача» засобами постмодерного мистецтва.

Особливості поетики постмодернізму. Загальні особливості постмодерністських творів. Особливості постмодерного героя в літературі кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Образ лабіринту як глобальний символ естетики постмодернізму

Неоміфологізм і містичність мистецтва межі ХХ–ХХІ століть. Лабіринт як один з ключових образів літератури ХХ століття. Походження і призначення образу (мотиву) лабіринту в світовій культурі.

Використання в постмодерних творах міфологічних мотивів і образів, міфопоетичних прийомів. Створення власної «моделі світу» в постмодерних творах межі ХХ–ХХІ століть.

Функції обряду ініціації в контексті розкриття ролі і значення образу (мотиву) лабіринту.

Особливості дослідження поетики митця у працях М. Бахтіна «Питання літератури та естетики» (стилістична своєрідність жанру роману, стилістичне значення різноманітних «позицій» автора у творі, важливість «відхилення» від стилістичної норми в якийсь момент розвитку певного жанру тощо). Діалогічність мислення, мовлення як такого, а загалом і системи художнього твору.

Дослідження проблеми поетичного стилю митця в працях Д. Наливайка («Мистецтво: напрями, течії, стилі»). Спроба виділити закономірності розвитку літератури і мистецтва, що проявляються на кожному етапі появи і динаміки певного напрямку, а також виокремлення загальних стилів (канонічного, конвенційного) тощо.

Вплив праць українського науковця Д. Затонського на розвиток дослідження особливостей напрямів модернізму, постмодернізму. Книга “Модернізм і постмодернізм...” Теза Д. Затонського: «Мистецтво об’єднує "всі сторони людського буття: від тембру голосу до вміння розмірковувати, від манери рухатися до рухів душі" (стиль письменника включає в себе інформацію про епоху, світоглядні позиції автора, навіть індивідуальну манеру рухатися, думати, висловлювати свою своєрідність, що й є складовими “руху душі” (В. Маранцман). Праця О. Лосева "Проблема художественного стиля".

Положення західних досліджень у сфері гуманітарних наук: поворот до символічних структур мови. Зв’язок проблем структури тексту із проблемами художньої творчості, психології творчості, культурології тощо. Слово, Текст як першооснова духовного і творчого розвитку особистості. Відсутність остаточно визначених категорій, станів, положень, сприйняття тексту як певного знакового комплексу (за логікою структуралістів і постструктуралістів).

МОДУЛЬ 3

Творчість сучасних зарубіжних письменників

Провокаційний характер пошуків “істини тексту” – врахування проявів авторської суб’єктивності й особливостей сприйняття тексту читачем.

Пошуки авторської концепції та розшифрування постмодерних кодів у творах сучасних (культових письменників). Опрацювання (читання, аналіз, створення власних адекватних інтерпретацій) художніх текстів Мілана Кундери, ХуліоКортасара, Мілорада Павича, Марка Леві, Дена Брауна та інших.

Орієнтовна тематика самостійних досліджень з навчальної дисципліни «Зарубіжна література межі ХХ-ХХІ століть»

1. Девід Лодж як письменник, викладач і науковець
2. Життя і творчість М. Павича (П. Зюскінда, Дж. Фаулза, П. Коельо, Г. Гессе, Р. Баха, Х. Кортасара, Д. Брауна, Ф. Бегбеде, Я.Л. Вишневського, Ф. Саган – за вибором студента).
3. Загадки і таємниці роману Д. Брауна «Код да Вінчі» та ін.
4. Іронія і сатира у романі В.Пелевіна «Generation П»

5. Композиційно-змістові особливості роману П. Зюскінда «Запахи, або Історія одного вбивці».
6. Концепція другого народження в творі «Чайка Джонатан Лівінгстон» Р. Баха.
7. Масова література початку ХХІ століття: популярні жанри, теми, проблеми, образи і символи
8. Повісті «Голубка» і «Історія пана Зоммера» П. Зюскінда як зображення духовної ізоляції сучасної особистості.
9. Поетика постмодернізму в романі «Безсмертя» М. Кундери.
10. Поетика постмодернізму в романі «Вероніка вирішує померти» П. Коельо
11. Поетика постмодернізму в романі «Диявол і синьйорита Прим» П. Коельо.
12. Поетика постмодернізму в романі «Коханка французького лейтенанта» Дж. Фаулза.
13. Поетика постмодернізму в романі М. Леві «Усе, що не було сказано».
14. Поетика постмодернізму в романі П. Коельо «Алхімік».
15. Поетика постмодернізму в романі Ф. Саган «І переповнилася чаша».
16. Поетика постмодернізму в романі Ф. Саган «Сторінки мого життя».
17. Поетика постмодернізму в творах М. Павича.
18. Поетика постмодернізму в творі А. Гавальди «Мені б хотілося, щоб мене хто-небудь де-небудь чекав».
19. Постмодерний код у творі «Ілюзії» Р. Баха.
20. Постмодерний код у творі Дж. Фаулза «Колекціонер».
21. Постмодерний код у творі У. Еко «Ім'я троянди».
22. Постмодерний код у творі Ф. Бегбеде «1, 499 €».
23. Риси постмодернізму в романі Е. Лімонова «Це я – Едінська»
24. Роман Стіга Ларссона «Дівчина з тату дракона» як заклик до боротьби з расизмом та екстремізмом.
25. Російські поети-постмодерністи: єдність іронії, гумору та сатири
26. Твір «Маг» Дж. Фаулза як англійський екзистенційний роман кінця ХХ століття.
27. Тема насильства і жорстокості у романі «Дівчина з тату дракона» (2005) шведського письменника Стіга Ларссона
28. Теоретики постмодернізму (Р. Барт, Д. Дерріда, М.Фуко, У. Еко, І. Хасан, Д. Фоккема, Ж.-Ф. Ліотар)
29. Фентезі як явище літературного процесу кінця ХХ початку ХХІ ст.
30. Харукі Мураками.

Критерії оцінювання самостійної роботи

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Визначення наукового поняття, яке досліджується	0,5 бала
2.	Критичний аналіз суті та змісту художніх творів. Виклад цитат у логічній послідовності.	2 бали
3.	Базові уявлення про загальні властивості літератури як мистецтва слова, про закони побудови художнього твору, літературні стилі.	1 бал
5.	Наявність власної позиції	1 бал

6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (назва, план, основна частина, висновки, список використаних джерел)	0,5 бала
Разом		5 балів

6.3. ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Модульна контрольна робота проводиться в письмовій формі на платформі Moodle упродовж одного заняття (80 хв.). Кожен зі студентів отримує окремий варіант контрольного завдання, що містить два питання: одне питання історико-теоретичного і одне – компетентнісного характеру. За перше питання (історико-теоретичного характеру) студент може отримати 10 балів, за друге (компетентнісного характеру) – 15 балів. Максимальна кількість балів – 25. Форма подачі модульної контрольної роботи: файл формату WORD, завантажений на платформу Moodle.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Оцінка	Критерій
Відмінно 25-23	Знання, виконання в повному обсязі з незначною кількістю (1-2) несуттєвих помилок (вищий рівень)
Дуже добре 22-20	Знання, виконання в повному обсязі зі значною кількістю (3-4) несуттєвих помилок (рівень вище середнього)
Добре 19-17	Знання, виконання в неповному обсязі з незначною кількістю (1-2) суттєвих помилок (середній рівень)
Задовільно 16-15	Знання, виконання в неповному обсязі зі значною кількістю (3-5) суттєвих помилок/недоліків (рівень нижче середнього)
Достатньо 14-10	Знання, виконання в неповному обсязі, але є достатніми і задовольняють мінімальні вимоги результатів навчання (рівень нижче середнього)
Незадовільно 9-7	Знання, виконання недостатні і не задовольняють мінімальні вимоги результатів навчання з можливістю повторного складання модулю (низький рівень)
Незадовільно 6-1	З обов'язковим повторним курсом модуля (знання, вміння відсутні)

ЗАПИТАННЯ ДО МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Світова література кінця XX – початку XXI століть: знакові постаті, твори, тенденції
2. Філософські та літературознавчі явища кінця XX ст. (постструктуралізм, деконструкція, герменевтика) та їхній вплив на літературний процес (на матеріалі конкретних творів).
3. Взаємовпливи елітарної та масової літератури на культури наприкінці XX – на початку XXI століть (на матеріалі конкретних творів).
4. Естетика та функції інтертекстуальності в художній літературі кінця XX – початку XXI століть (на матеріалі конкретних творів).
5. Характерні ознаки літератури постмодернізму («гра» з текстом і читачем, інтертекстуальність, іронічність, колажування, «віртуальний історизм», реалізація можливостей гіпертексту та ін.) та їхнє втілення в конкретних творах.

6. Образ лабіринту як символ естетики та модель світобудови у літературі постмодернізму (на матеріалі конкретних творів).
7. Неоміфологізм і художня література кінця XX – початку XXI століть (на матеріалі конкретних творів).
8. «Лабіринт» – «різома» – «Інтернет» як текстотворчі моделі літератури постмодернізму (на матеріалі конкретних творів).
9. Інтертекстуальність та інтелектуалізм новелістики Х.-Л. Борхеса (на матеріалі новели «Дім Астеріона» або ін.).
10. Руйнація традиційного сюжету, пародійна «гра» з героєм, читачем, чужими текстами в творах постмодерністів.
11. Збереження гуманізму змісту в межах незвичних формоутворень художніх текстів кінця XX – початку XXI століття (на м-лі творів М. Павича або ін.).
12. Роль і значення образу-символу Інтернету у творах митців кінця XX – початку XXI століття (на матеріалі конкретних творів).
13. Функції інтертекстуальності у повісті П. Зюскінда «Запах. Історія одного вбивці».
14. Специфіка застосування прийому «гри» та багаторівнева організація тексту в романі Дж. Фаулза «Маг».
15. Поліваріативність філософсько-естетичних інтерпретацій твору П. Коельо «Алхімік».
16. Особливості інтерпретації авторської концепції в повісті-притчі Р. Баха «Чайка Джонатан Лівінгстон».
17. Ідейно-естетичні функції інтертексту в романі У. Еко «Ім'я троянди».
18. «Магічний реалізм» і творчість Г. Гарсія Маркеса (на матеріалі роману «Сто років самотності» або інших творів).
19. Твір літератури постмодернізму як гіпертекст (на матеріалі творів М. Павича «Дамаскин», «Скляний равлик» або ін.).
20. Причини, хід і результати «міксування» жанрів і стилів світової літератури у творах Д. Брауна, У. Еко, П. Зюскінда або ін. письменників.
21. Іронічність («чорний гумор») як атрибут літератури постмодернізму (на матеріалі роману К. Кізі «Політ над гніздом зозулі» або ін.).
22. Інакомовлення та параболічність як атрибут світової літератури кінця XX – початку XXI століття (на матеріалі творів М. Павича, Р. Баха, Дж. Барнса або ін.).
23. Провідні риси постмодерн. естетики та їхнє втілення у епічних творах.
24. Провідні риси постмодерністської естетики та їхнє втілення у романі Еріка-Емануеля Шмітта «Оскар і рожева пані».
25. Провідні риси постмодерністської естетики та їхнє втілення у творі Деніела Кіза «Квіти для Елджернона».
26. Фентезі як явище сучасної літератури та культури: характерні риси та секрети популярності (Дж. Р. Толкін, Дж. К. Роулінг та ін.).
27. Проблема літературного канону та «каноноборства» і її вплив на сучасний літературний процес (постколоніальна критика, гендерні студії та ін.).
28. Стосунки класичної літератури і масової культури (екранізації, комп'ютерні технології, «сандвіч-культура», «фанфікшн» та ін.): сучасний стан і прогнози.
29. Зарубіжна і українська література кінця XX – початку XXI століття.
30. «Мейнстрими» художньо-естетичної ситуації та літератури кінця XX – початку XXI століть: у пошуках нового та втраченого.

6.4. ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Форма проведення семестрового контролю – екзамен.

Умови допуску до екзамену: студент не має заборгованостей із завдань для самостійних робіт та модульних контрольних робіт, працював на семінарських заняттях; набрав не менше 35 балів з урахуванням коефіцієнту 3,88.

Форма проведення екзамену – письмова на платформі Moodle, відповіді на екзаменаційний білет студент надсилає у файлі формату WORD.

Екзаменаційний білет містить 2 питання: теоретичне і практичне.

Відповідь на кожне питання оцінюється за 20-бальною шкалою залежно від рівня виявленої студентами компетентності.

Під час екзамену студент може отримати до 40 балів.

Критерії оцінювання знань студентів на екзамені (письмова форма)

Оцінка	Кількість балів	Критерії оцінювання відповіді
Відмінно	40 – 30	Відповідь студента: - містить повний, розгорнутий, правильний виклад матеріалу з поставленого питання; - демонструє знання основних понять і категорій та взаємозв'язку між ними, вірне розуміння змісту основних теоретичних положень; - вказує на вміння давати змістовний та логічний аналіз матеріалу з поставленого питання; - демонструє здатність самостійно оцінювати різноманітні ситуації та робити власні висновки в разі неоднозначності характеру поставленого питання чи проблеми.
Дуже добре Добре	29 – 25 24 – 20	Студент дав досить повну та логічно обґрунтовану відповідь на поставлене питання, але є недоліки: - незначні неточності при поясненні; - недостатньо розкритий предмет запитання; - основні поняття мають тезисний характер; - оформлення екзаменаційно ї роботи в цілому є акуратним, але містить виправлення; - окремі формулювання є нечіткими; є в наявності інформація, що не відповідає змісту екзаменаційного питання.

Достатньо	19 –15	Студент дав відповідь на поставлене питання однак допустив суттєві помилки як змістовного характеру, так і при оформленні відповіді на питання, а саме: - зміст відповіді свідчить про невірне розуміння окремих аспектів поставленого питання; - відповідь елементарна, свідчить про недостатню обізнаність з основними науковими теоріями і концепціями, що стосуються питання; - відповідь викладена недостатньо аргументовано, не містить аналізу проблемних аспектів поставленого питання; - у роботі багато грубих орфографічних помилок.
Задовільно	14 – 7	
Незадовільно	6 – 0	Студент взагалі не відповів на питання або його відповідь є неправильною, тобто містить грубі змістові помилки щодо принципових аспектів поставленого питання. Аргументація відсутня взагалі або ж є абсолютно алогічною.

6.5. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Світова література кінця XX – початку XXI століть: знакові постаті, твори, тенденції.
2. Філософські та літературознавчі явища кінця XX ст. (постструктуралізм, деконструкція, герменевтика) та їхній вплив на літературний процес (на матеріалі конкретних творів).
3. Взаємовпливи елітарної та масової літератури на літератури наприкінці XX – на початку XXI століть (на матеріалі конкретних творів).
4. Естетика та функції інтертекстуальності в художній літературі кін. XX – поч. XXI століть (на матеріалі конкретних творів).
5. Характерні ознаки літератури постмодернізму («гра» з текстом і читачем, інтертекстуальність, іронічність, колажування, «віртуальний історизм», реалізація можливостей гіпертексту та ін.) та їхнє втілення в конкретних творах.
6. Образ лабіринту як символ естетики та модель світобудови у літературі постмодернізму (на матеріалі конкретних творів).
7. Неоміфологізм і художня література кінця XX – початку XXI століть (на матеріалі конкретних творів).
8. «Лабіринт» – «різома» – «Інтернет» як текстотворчі моделі літератури постмодернізму (на матеріалі конкретних творів).
9. Інтертекстуальність та інтелектуалізм новелістики Х.-Л. Борхеса (на матеріалі новели «Дім Астеріона» або ін.).
10. Руйнація традиційного сюжету, пародійна «гра» з героєм, читачем, чужими текстами в творах постмодерністів.
11. Збереження гуманізму змісту в межах незвичних формоутворень художніх текстів кінця XX – початку XXI століття (на матеріалі творів М. Павича або ін.).
12. Роль і значення образу-символу Інтернету у творах митців кінця XX – початку XXI століття (на матеріалі конкретних творів).
13. Функції інтертекстуальності у повісті П. Зюскінда «Запахи, або Історія одного вбивці».
14. Специфіка застосування прийому «гри» та багаторівнева організація тексту в романі Дж. Фаулза «Маг».

15. Поліваріативність філософсько-естетичних інтерпретацій твору П. Коельо «Алхімік».
16. Особливості інтерпретації авторської концепції в повісті-притчі Р. Баха «Чайка Джонатан Лівінгстон».
17. Ідейно-естетичні функції інтертекстуального поля роману У. Еко «Ім'я троянди».
18. «Магічний реалізм» і творчість Г. Гарсія Маркеса (на матеріалі роману «Сто років самотності» або інших творів).
19. Твір літератури постмодернізму як гіпертекст (на матеріалі творів М. Павича «Дамаскин», «Скляний равлик» або ін.)
20. Причини, хід і результати «міксування» жанрів і стилів світової літератури у творах Д. Брауна, У. Еко, П. Зюскінда, К. Р. Сафона або ін. письменників.
21. Іронічність («чорний гумор») як атрибут літератури постмодернізму (на матеріалі роману К. Кізі «Політ над гніздом зозулі» або ін.).
22. Інакомовлення та параболічність як атрибут світової літератури кінця ХХ – початку ХХІ століття (на матеріалі творів М. Павича, Р. Баха, Дж. Барнса або ін.).
23. Провідні риси постмодерністської естетики та їхнє втілення у епічних творах.
24. Провідні риси постмодерністської естетики та їхнє втілення у романі Еріка-Емануеля Шмітта «Оскар і рожева пані».
25. Провідні риси постмодерністської естетики та їхнє втілення у творі Деніела Кіза «Квіти для Елджернона».
26. Фентезі як явище сучасної літератури та культури: характерні риси та секрети популярності (Дж. Р. Толкін, Дж. К. Роулінг та ін.).
27. Проблема літературного канону та «каноноборства» і її вплив на сучасний літературний процес (постколоніальна критика, гендерні студії та ін.).
28. Стосунки класичної літератури і масової культури (екранізації, комп'ютерні технології, «сандвіч-культура», «фанфікшн» та ін.): сучасний стан і прогнози.
29. Зарубіжна і українська література кінця ХХ – початку ХХІ століття.
30. «Мейнстріми» художньо-естетичної ситуації та літератури кінця ХХ – початку ХХІ століть: у пошуках нового та втраченого.

6.6. ШКАЛА ВІДПОВІДНОСТІ ОЦІНОК

Оцінка	Кількість балів	Значення оцінки
A	90-100	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань(умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ «ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА ХХ-ХХІ СТ.»

для денної форми навчання

120 год.: 18 год. лекцій, 18 год. семінарських занять, 6 год. модульних контрольних робіт, 48 год. самостійної роботи,

екзамен

Модулі	Змістовий модуль I				Змістовий модуль II			Змістовий модуль III	
Назва модуля	Знакові явища зарубіжної літератури кінця ХХ століття (93 бали)				Провідні тенденції розвитку зарубіжної літератури межі ХХ–ХХІ століть (81 бал)			Провідні тенденції розвитку зарубіжної літератури початку ХХІ століття (59 балів)	
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Теми лекцій	Світова література другої половини – кінця ХХ століття: знакові постаті, твори, тенденції (2 бали) Постмодернізм і романістика Умберто Еко (1 бал) «Смерть автора», або Постмодерна реінтерпретація світової класики у літературі Західної Європи (1 бал)				Постмодернізм як культурний і літературний феномен (2 бали) «Смерть автора», або Постмодерна реінтерпретація світової класики у літературі США (1 бал)			Світова література початку ХХІ століття: знакові постаті, твори, тенденції (1 бал) «Інтернет чи Гуттенберг?» - сучасне письменство у пошуках мейнстримів (1 бал)	
Теми семінарських занять	Постмодернізм і романістика Умберто Еко (1+10 балів)	Прозописьм о М. Павича як гіпертекст (1+10 балів)	Постмодерна реінтерпретація світової класики у літ-рі Західної Європи (1+10 балів)	Поетика постмодернізму у в романі Патріка Зюскінда «Запахи. Історія одного вбивці» (1+10 балів)	Постмодерна реінтерпретація світової класики у літ-рі США (1+10 балів)	Параболічність як атрибут світової літ-ри ХХ – ХХІ ст. (1+10 балів)	Постмодерний код у творі Деніела Кіза «Квіти для Елджернона» (1+10 балів)	Роман Еріка-Емануеля Шмітта «Оскар і рожева пані» (1+10 балів)	«Мейнстрими» літератури початку ХХ ст. (1+10 балів)
Самостійна робота	Самостійна робота – (50 балів)								
Види поточного контролю	МКР (75 балів)								
Підсумковий контроль	Максимальна кількість балів – 233, коефіцієнт – 3,88								
	Екзамен – макс. 40 балів								

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основна:

1. Блум Г. Західний канон: книги на тлі епох / пер. з англ. під загальною редакцією Р. Семківа. К.: Факт, 2007. 720 с.
2. Ковбасенко Ю. І. Література постмодернізму: по той бік різних боків. *Зарубіжна л-ра в шк. України*. 2002. № 5. С. 2 – 12.

Додаткова:

3. Бондарева О. Є. Міф і драма у новітньому літературному контексті: поновлення структурного зв'язку через жанрове моделювання: монографія. К.: Четверта хвиля, 2006. 512 с.
4. Денисова Т. Н. Феномен постмодернізму: Контури й орієнтири. Слово і час. 1995. № 2. С. 18 – 27.
5. Енциклопедія постмодернізму / ред. Ч. Е. Вінквіст, В. Е. Тейлор; пер. з англ. Віктор Шовкун. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. 503 с.
6. Ковбасенко Ю. І. Антична література: навчальний посібник. Вид. 4-те, перероб. і доповн. К.: КУБГ, 2015. 256 с.
7. Ковбасенко Ю. І. «Сини вічності і слави»: мотив “*exegi monumentum*” у творчості В. Шекспіра та його наступників. *Ренесансні студії*. Запоріжжя: Класичний приватний університет. 2016. Вип. 25-26. С. 188-201.
8. Ковбасенко Ю. Архіпелаг “Павич”, острів “Дамаскин”. Тема. На допомогу вчителю зарубіжної літератури. 2002. № 4. С. 80-126.
9. Мегела І. Ейдоси літературознавчого дискурсу: монографія. К.: Либідь, 2016. 408 с.
10. Сокол Л. Гіпертекст і постмодерністський роман. Слово і час. 2002. № 11. С. 76-80.
11. Hassan I. *The Dismemberment of Orpheus*. Madison, Wis: The Univ. of Wisconsin Press, 1982. 315 p.
12. Jenks C. *Death of Modern Architecture. From Modernism to Postmodernism: an anthology* / ed. by Lawrence E. Cahoon. Malden, Mass; Oxford: Blackwell Publishing, 2003. P. 457 – 464.
13. Kubler G. *The Shape of Time. Remarks on the History of Things*. New Haven, 1962.